

Asia: VN/25123/2024

Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelma

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleinen palaute

Pääkaupunkiseudun Metsänomistajat ry (PKMO) edustaa pääkaupunkiseudulla asuvia lähes 700 metsänomistajaa, joilla on monipuolisia metsänomistamisen tavoitteita. PKMO pitää tärkeänä sitä, että kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa tehdään samalla ympäristöarviointi. Yleiskommentti on, että on tarpeen tehdä kattava vaikutusarvio, ei painotta pelkästään ympäristöasioita. PKMO keskittää lausuntonsa metsäekosysteemien ennallistamiseen (EU ennallistamisasetuksen 12 artikla). Seuraavat kohdat on numeroitu lausunnon kohteena olevan dokumentin sisällyksen mukaisesti.

2. Kansallinen ennallistamissuunnitelma ja sen valmistelu

Ympäristöarvioinnin tekemiseksi pitää ennallistamissuunnitelmassa selvittää mille alueille toimenpiteet kohdistetaan. Luonnon tilaa on tavoitteena parantaa suojelualueilla ja niiden ulkopuolella. Jälkimmäinen näistä on syytä vielä jaotella esimerkiksi valtion metsiin, julkisten organisaatioiden ym. metsiin ja yksityisten omistajien metsiin. Ennallistettavien alueiden valintakriteerien sekä kohteiden ja toimenpiteiden priorisointiperiaatteiden pitää olla selvillä ennen kuin ympäristö- ym. vaikutusten arviointi voidaan saattaa loppuun.

EU:n ennallistamisasetus painottuu luonnon monimuotoisuuden parantamiseen eli kestävyysjaottelussa ekologiseen kestävyYTEEN. Ympäristöarvioinnissa on syytä selvittää vaikutukset myös muihin kokonaiskestävyYDEN näkökulmiin: taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. Taloudellinen pitää sisällään mm. elinkeino- ja kansantaloudelliset näkökohdat. Lausunnon kohteena olevan suunnitelman mukaan nämä näkökohdat otetaan huomioon sidosryhmätyöskentelyn aikana. On hyvä, että ympäristöselosteeseen aiotaan ottaa laaja näkökulma.

Vaikutusten arvioimiseksi olisi ennallistamissuunnitelmassa selvitettävä millaiset ovat toimenpiteiden oikeudelliset vaikutukset ja mitä lainsäädännön muutoksia on tehtävä. Myös muut

ohjauskeinot olisi selvitettävä, esimerkiksi kannustimet, markkinapohjaiset mekanismit kuten luonnonarvokauppa ja tärkeimmät informaatio-ohjauksen keinot.

EU:n asetuksessa metsäekosysteemien ennallistamisesta (12 artikla) esitetään seitsemän indikaattoria, joista kukin jäsenvaltio valitsee kuusi, mittaamaan biologisen monimuotoisuuden parantumista kansallisella tasolla, kunnes niissä saavutetaan tyydyttävät tasot. Ennallistamista varten olisi selvitettävä minkälaisiin metsäalueisiin parannustoimia kohdistetaan, ovatko samat indikaattorit käytössä kaikkialla ja ovatko indikaattorien tavoitearvot erisuuruiset. Kuuden valitun indikaattorin ja niiden tavoitearvojen osalta olisi selvitettävä mitkä ovat toimenpiteet ja miten niiden avulla saavutetaan ennallistamistavoitteet. On varmistettava, että valitut indikaattorit ja tavoitearvot soveltuvat eri puolilla Suomea tai valitaan ne aluekohtaisesti. Indikaattorien ja tavoitearvojen on oltava yksiselitteisesti mitattavissa kohtuullisin kustannuksin.

Ennallistettavien alueiden ja toimenpiteiden perusteella aiotaan arvioida rahoitustarpeet. Oleellinen vaikutusarvioinnin tieto on ainakin karkea euromääräinen rahoitustarve eri ajanjaksoina ja jaoteltuna riittävästi, jotta toteutuskelpoisuutta voidaan arvioida, ottaen huomioon muut valtiontalouden suuret kustannuserät jo lähivuosina (turvallisuus ja sote).

Kustannuksia ovat mm. maksetut tuet ja kannustimet, suojelukorvaukset, maanostot, toimenpiteiden urakointikulut ja hallinnolliset kulut. On toivottavaa, että toimeenpanossa käytetään vapaaehtoisia keinoja, kuten Helmi- ja Metso-ohjelmia. Ennallistamista voidaan edistää myös kouluttamalla metsänomistajia ja ammattilaisia metsäsertifikaattien ja metsänhoidon suositusten soveltamiseen.

Kustannuspuolelle kuuluvat ainakin lyhyellä aikavälillä ennallistamisesta aiheutuvat vaikutukset kansantaloudelle ja elinkeinoelämälle. Näille pitkällä aikavälillä kohdistuvat hyödyt pitäisi arvioida euromääräisesti tai muulla tavoin määrällisesti.

EU:n ennallistamisasetuksessa ei ole erityistä vaatimusta itse ennallistamisprosessin riskienhallinnasta, vaikka se sisältää merkittäviä riskejä. Kustannusriskit syntyvät rahoitustarpeiden ja työmäärien arvioinnin vaikeudesta. Poliittiset riskit voivat syntyä päätöksentekijöiden vaihtuessa ajan kuluessa. Varsin suuri riski on se miten tavoiteltuja hyötyjä pystytään arvioimaan ja miten ne toteutuvat ajan kuluessa. Riskien ennalta estäminen ja toiminta riskin toteuduttua ovat jossain määrin suunniteltavissa. Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa asiaan pitäisi kiinnittää huomiota. Ennallistamistarpeen ja toimien vaikuttavuuden arviointi on jo työssä mukana oleellisena osana.

EU:n ennallistamisasetuksen 15. artiklan kohdassa 3 puhutaan ennallistettavien alueiden määrällisestä määrittämisestä ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi ja viitteellisistä kartoista mahdollisesti ennallistettavista alueista. Kartta-aineistojen suhteen pitää välttää tilanne, jossa jokin merkitty alue on vasta mahdollinen ennallistettava kohde, mutta merkinnän olemassaolo kuitenkin estää kohteen talouskäytön, jos puun ostajat eivät enää osta alueelta puuta ja puun myyjät joutuvat epämääräiseen välitilaan – ei puukauppaa eikä korvauksia tulonmenetyksistä. Kartta-aineiston pitäisi aina perustua maastokäyntiin.

Ennallistamissuunnitelmassa on tarpeen esittää miten metsänomistajaa pidetään informoituna siitä miten ennallistamisen edetessä toimet aiotaan kohdistaa hänen metsätilansa alueella. Metsaan.fi -palvelu voisi olla tällainen kanava.

EU:n ennallistamisasetuksessa puhutaan kytkeytyneisyydestä. Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on syytä esittää mm. metsäalueiden osalta miten kytkeytyneisyys voi vaikuttaa ennallistettavien alueiden väliin jäävien alueiden käyttöön.

3.1 Ympäristöarvioinnin tavoitteet

Suunniteltujen ennallistamistoimenpiteiden toteutettavuuden arviointi on oleellinen tavoite, samoin toimenpidevaihtoehtojen vertailu ja tieto vaikutuksista, niin välittömistä kuin välillisistä. Ympäristöarvioinnissa pitää tunnistaa tilanne, jossa joitakin toimenpiteitä ei kannata tehdä ollenkaan, jos niiden vaikutukset ovat vähäiset tai kustannushyötysuhde on huono. Myös ylioptimistiset odotukset on pyrittävä havaitsemaan, toisin sanoen arvioitava rahoituksen, hyötyjen ja ehdotettavien aikataulujen realistisuus.

3.2 Ympäristöarvioinnin toteutus

Ympäristöarvioinnin yhteydessä aiotaan tuottaa laadullinen yhteenveto ennallistamissuunnitelman taloudellisista vaikutuksista. Kustannuksia on voitava arvioida euromääräisesti karkeasti jaoteltuna esimerkiksi alueittain, maanomistajatyypeittäin, toimenpiteiden perusteella tms. Kustannusten on perustuttava Suomen oloihin. Kustannusten jaottelussa on arvioitava mihin eurot kuluvat ja myös sitä minkä tahojen kannettavaksi kustannukset kohdistuvat, esimerkiksi valtion eli veronmaksajien, organisaatioiden tai maanomistajien ja onko EU-rahoitus todennäköinen. Kustannusten jakautuminen eri ajanjaksoille on myös tarpeellinen tieto. Kustannuksiin kuuluvat myös EU:n ennallistamisasetuksen mukaiset seuranta- ja raportointivaiheet.

Hyötyjen arviointi mahdollisesti jaetaan euromääräisiin hyötyihin ja vaikkapa kansalaismielipiteiden preferensseihin. Kansalaismielipiteiden luotettavuutta voi parantaa maksuhalukkuuden arvioinnilla. Hyötyarvioiden olisi perustuttava Suomen oloihin. Hyötyjen oletettu realisoitumisajankohta on tarpeellinen tieto, joka ehkä esitetään vuosikymmenten tarkkuudella. Saattaa olla niin, että kustannukset painottuvat koko jakson alkupuolelle ja hyödyt vasta loppupuolelle. Mahdollisesti vaikutusarvioinnin jotkin tulokset pitää jaotella lyhyelle, keskipitkälle ja pitkälle aikavälille. Ympäristöarvioinnista on selvittävä kohdistuvatko kustannukset ja hyödyt samoille vai eri tahoille.

Koska sekä hyötyjen että kustannusten arviointi voi osoittautua vaikeaksi, on hyvä harkita pääasiallisten skenaarioiden kuvaamista, tehdä kullekin omat arvionsa ja mahdollisesti ylimmät ja alimmat arvot, josta voi todeta oletetut epätarkkuudet.

Vihervuori Matti
Pääkaupunkiseudun Metsänomistajat PKMO ry

